

ARKUSZ 1

Numer zadania	Odpowiedzi/Przykładowe odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Moje punkty
1.	<p>Zdanie z tekstu 1. Chcę tu pokazać, z czego wynika popularność seriali oraz jak istotne i różnorakie funkcje społeczne pełnią te teksty kultury.</p> <p>Zdanie z tekstu 2. Moim założeniem jest pokazanie, że seriale są fenomenem współczesnej kultury ważnym w procesie przekazywania wartości.</p>	1	
2.	<p>Rozstrzygnięcie: Tak, autorzy obu tekstów używają cudzysłowów w tej samej funkcji.</p> <p>Uzasadnienie: Zarówno Kamińska, jak i Reklewski używają cudzysłowów w celu zaznaczenia cytowanych wypowiedzi innych badaczy fenomenu seriali. Kamińska np. cytuje wypowiedź Artura Wolniaka, natomiast Reklewski wypowiedzi Ilony Dećko i Kamili Kozłowskiej.</p>	1	
3.	Trzy mechanizmy wpływające na popularność seriali wg tekstu Katarzyny Kamińskiej to: okazja do podglądania niedostępnego widza świata, możliwość analizowania współczesnych zjawisk społeczno-kulturowych, chęć poczucia przynależności do większej społeczności. Funkcjonowanie tych mechanizmów zostało potwierdzone w tekście Kacpra Reklewskiego. Autor pisze o możliwości zajrzenia za kulisy pracy medyków – to odniesienie do pierwszego z mechanizmów wskazanych przez Kamińską. Odniesienie do drugiego z mechanizmów znajdujemy np. w zakończeniu tekstu Reklewskiego, gdy wspomina on, że seriale pozwalają na wgląd w ubogie dzielnice Madrytu czy dają szansę poznać współczesną Skandynawię. Jeśli mowa o ostatnim z mechanizmów, Reklewski pisze o społecznościach fanowskich, które dają poczucie przynależności do większej grupy.	1	
4.	1. F, 2. F, 3. P, 4. P, 5. F, 6. F	2	
5.	Tak, autorzy tak samo odnoszą się do funkcji poznawczej seriali. W obu przypadkach zasugerowano, że seriale pozwalają na poznawanie przez odbiorcę współczesnego mu świata oraz szeroko pojętych zjawisk kultury. Kamińska twierdzi, że serial staje się źródłem wiedzy o świecie tak, jak kiedyś powieści realistyczne w XIX wieku. Reklewski bardzo szczegółowo wymienia różnorodną wiedzę, jaką można czerpać z seriali, np. dotyczącą dawnych epok, współczesnych problemów społecznych, obcych kultur.	1	
6.	Przykładowa odpowiedź na 4 pkt: Oba teksty poruszają zagadnienie znaczenia seriali we współczesnej kulturze. Autorzy zgodnie podkreślają, że seriale stają się źródłem wiedzy o świecie, kulturze oraz człowieku, skłaniając jednocześnie odbiorców do refleksji. Oba teksty analizują także mechanizmy wpływające na popularność seriali. Kamińska jednak bardziej skupia się na odbiorcach, próbując wyjaśnić przyczyny potrzeby oglądania seriali oraz zjawisko <i>serialoży</i> . Natomiast Reklewski silniej eksploruje znaczenie tych tekstów kultury w przekazywaniu wartości informacyjno-edukacyjnych, moralno-etycznych, wychowawczo-społecznych i kulturowo-obyczajowych. Autorzy przyrównują fenomen oglądania seriali do czytania książek (77 słów).	4	

7.	<p>Konsekwencje dla Antygony: Antygona, przestrzegając praw boskich, postanowiła pogrzebać ciało Polinejesa. W ten sposób przeciwstawiła się rozkazowi Kreona, weszła w konflikt z władcą i czekała ją za to kara. Dziewczyna została zamurowana żywcem w grocie, w której następnie popełniła samobójstwo.</p> <p>Konsekwencje dla Kreona: Kreon tak bardzo próbował utrzymać w mocy swój rozkaz i unosił się pychą, że zapomniał o takich wartościach, jak obowiązki rodzinne czy nakazy religijne. W konsekwencji niemal wszystkie bliskie mu osoby – Antygona, syn Hajmon i żona Eurydyka – popełniły samobójstwo. Kreon nie znalazł również poparcia wśród Tebańczyków, których był władcą.</p>	1	
8.	<p><i>Bogurodzica</i> jest odzwierciedleniem religijnego światopoglądu epoki średniowiecza. Tekst Anny Brzozowskiej mówi o dostrzeganiu dualizmu tego, co trwa krótko, i tego, co trwa wiecznie, oraz o pragnieniu duszy, by żyć dalej w niebie. Dokładnie te zagadnienia poruszane są w drugiej strofie <i>Bogurodzicy</i>, gdy mowa jest o tym, że człowiek pragnie „zbożnego pobytu” na ziemi, a następnie „rajskiego przebytu” w niebie. W osiągnięciu tego ma pomóc człowiekowi wstawiennictwo Matki Bożej (strofa pierwsza) i św. Jana Chrzciciela (strofa druga) u Bożycy, czyli Chrystusa, do których w modlitwie zwracają się wierni.</p>	1	
9.	<p>Cecha gatunkowa dramatu antycznego: Zasada trzech jedności (jedność czasu, miejsca i akcji)</p> <p>Odniesienie w <i>Makbecie</i>: Szekspir zrywa z zasadą trzech jedności. Akcja <i>Makbeta</i> zawiera wątki poboczne (np. los Banka, los Lady Makbet), akcja rozgrywa się w różnych miejscach (np. wrzosowisko pod Forres, zamek Inverness, zamek Dunzynie), akcja trwa dłużej niż 24 godziny (przedstawia 17 lat rządów Makbeta).</p> <p>Cecha gatunkowa dramatu antycznego: Zasada decorum (zgodności treści, stylu i formy)</p> <p>Odniesienie w <i>Makbecie</i>: Szekspir w gatunku wysokim, jakim jest tragedia, wprowadza elementy komiczne, czego przykładem jest scena z odźwiernym.</p>	1	
10.	<p>Koncept, czyli pomysł na wiersz Jana Andrzeja Morsztyna, polega na ukazaniu zmian w sposobie postrzegania kobiety przez mężczyznę w zależności od stanu ich relacji. Gdy kochankowie są w zgodzie, kobieta wydaje się mu nieziemsko piękna, o czym jest mowa w czterech pierwszych wersach utworu. Gdy się pokłócą, mężczyzna postrzega kobietę jako brzydką, co prezentują cztery ostatnie wersy tekstu.</p>	1	
11.	<p>Nazwa środka poetyckiego: apostrofa Przykład z tekstu: „Święta miłości kochanej ojczyzny” Funkcja środka poetyckiego: Uosabia adresata i jednocześnie wprowadza uroczysty ton.</p> <p>Nazwa środka poetyckiego: anafora Przykład z tekstu: „Dla ciebie... \ Dla ciebie...” Funkcja środka poetyckiego: Wzmacnia przekaz, podkreślając jeszcze dobitniej, że odbiorcą tekstu jest „miłość ojczyzny”.</p>	1	

12.	<p>Bohater: Lud (gmin) Stosunek do obserwowanej sceny: Gmin wierzy, że Karusia widzi ukochanego Jaśka, wzywa do odmawiania pacierzy.</p> <p>Bohater: Starzec Stosunek do obserwowanej sceny: Starzec całe zajście uważa za przywidzenia, mówi, uważa, że dziewczyna opowiada „duby smalone”. Patrzy na sytuację z punktu widzenia człowieka oświecenia i nakazuje wierzyć „szkiełku i oku”, czyli prawdom naukowym.</p> <p>Bohater: Narrator Stosunek do obserwowanej sceny: Narrator opowiada się po stronie Karusi i ludu. Spogląda na scenę z punktu widzenia romantyka – wiara i uczucia są dla niego ważniejsze niż fakty naukowe.</p>	1	
13.	<p>Stanisław Wokulski był po części romantykiem.</p> <p>Dowód 1. W przytoczonym fragmencie <i>Lalki</i> widać, jak bardzo Wokulski idealizuje pannę Izabelę. Spojrzenie w jej rozmarzone oczy sprawia, że bohater odczuwa wewnętrzny spokój. Izabela przyciąga Wokulskiego jak magnes, mężczyzna nie może od niej oderwać oczu. Idealizacja ukochanej była jedną z cech miłości romantycznej.</p> <p>Dowód 2. Próba samobójcza Wokulskiego. Gdy bohater zdaje sobie sprawę, że Izabela nie podziela jego uczuć, drwi z niego i flirtuje z Kazimierzem Starskim, Wokulski próbuje odebrać sobie życie na torach kolejowych. Próba samobójcza z powodu nieszczęśliwej miłości jest wpisana w biografię romantyków.</p> <p>Dowód 3. Udział Wokulskiego w powstaniu styczniowym. Udział w walkach powstańczych i poświęcenie dla ojczyzny w czynie zbrojnym są typowe dla biografii polskich romantyków. Wiąza się z tym konsekwencje – w przypadku Wokulskiego była to zsyłka na Sybir.</p>	1	
14.	<p>Odpowiedź: C (impresjonizm).</p> <p>Uzasadnienie: Impresjonizm jako technika malarska nastawiony był na próbę uchwycenia tego, co ulotne, dlatego chętnie wykorzystywano go w literaturze do opisu krajobrazu. Fragment <i>Chłopów</i> zawiera opis wiejskiego krajobrazu, który przesycony jest typowymi dla impresjonizmu epitetami związanymi z barwą, oddającymi kolorystykę wiejskiej przyrody, np. <i>szare, modrych, czerwono-żółta, srebrnawa, srebrne</i>. Reymont zwraca również uwagę na światło i to, w jaki sposób współgra ono z elementami natury, np. <i>leżała wieś i grała w słońcu jesiennymi barwami, w srebrnawej szarości rozlewały się strugi złota, jak srebrne przędziwo rozbłyśte w słońcu</i>. Próba uchwycenia gry światła również jest typowa dla techniki impresjonistycznej.</p>	2	
15.	<p>Akt I <i>Wesela</i> Stanisława Wyspiańskiego ma charakter komedii społeczno-obyczajowej.</p> <p>Dowód 1. Spotkanie dwóch warstw społecznych obnaża niewiedzę inteligencji w kwestii chłopskiej obyczajowości, co nie jest pozbawione humoru. Radczyni nie wie, że w listopadzie się nie sieje, co ujawnia w rozmowie z Kliminą. Próbując zmienić temat, sugeruje Kliminie, że jeszcze może wyda się za mąż. Sugestie Radczyni Klimina przyjmuje z pobłażliwością.</p>	1	

15. (c.d.)	Dowód 2. Humorystyczne jest zestawienie trzeźwo myślącej chłopki Panny Młodej z inteligentem – Panem Młodym, który zafascynowany wsią patrzy na społeczność wiejską i jej życie przez pryzmat młodopolskiej ludomanii. Gdy Pannę Młodą uwierają buciki, ten każe jej je zdjąć, co dla Panny Młodej jest nie do pomyślenia, gdyż obyczaj nakazuje być na weselu w butach. Przykład ten dowodzi, że Pan Młody nie rozumie chłopskiej obyczajowości, zaś jego dialog z żoną staje się źródłem humoru.		
16.	<p>a) Seweryn Baryka – ojciec Cezarego, po powrocie z frontu I wojny światowej odnalazł syna i przekonał młodzieńca do podróży do Polski, która właśnie odzyskała niepodległość. Cezary nie znał ziem polskich, wszystko, co o nich wiedział, usłyszał od ojca. Seweryn wyrobił w Cezarym błędne przekonanie o Polsce jako wspaniałym kraju. Stało się to za sprawą utopijnej historii o szklanych domach. Syn miał prawo czuć się oszukany, ale dzięki Sewerynowi wrócił na rodzinne ziemie swych rodziców.</p> <p>b) Szymon Gajowiec – urzędnik w Ministerstwie Skarbu, podczas pobytu Cezarego w Warszawie wspomógł młodego Barykę, dzięki czemu Cezary mógł rozpocząć studia medyczne. Po powrocie Cezarego z Nawłoci Gajowiec zaproponował młodzieńcowi pracę przy pisaniu książki o Polsce. Gajowiec próbował stać się mentorem Cezarego, wykładał mu swoją koncepcję ewolucyjnych, stopniowych reform w kraju – w tym wprowadzenia waluty, złotego. Jednakże na tym etapie swojego życia Baryka był zwolennikiem przemian rewolucyjnych.</p>	1	
17.	<ol style="list-style-type: none"> 1. motyw arkadyjski, B 2. urbanizm, C 3. katastrofizm, A 4. witalizm, D 	1	
18.	We fragmencie opowiadania Borowskiego zastosowano narrację behawioralną, ponieważ narrator nie podejmuje żadnych analiz psychologicznych zachowań bohaterów, nie komentuje i nie ocenia ich działań i wypowiedzi. Koncentruje się jedynie na obserwacji i opisie zachowania i gestów, np. „Chwytają je za karki, za łby, za ręce i wrzucają na kupę, na ciężarówkę”. Narrator zapisuje jedynie suche fakty – nawet jeśli są one wyjątkowo brutalne – nie zamieszczając żadnej opinii na ich temat, np. „Oto czterech z Kanady dźwiga trupa [...], klną i pocą się z wysiłku, kopniakami odganiają zabłąkane dzieci [...]”.	1	
19.	1. P, 2. F, 3. F, 4. P	2	
18.	Wypracowanie	35	
Łączna liczba punktów		60	

ARKUSZ 2

Temat 1.

Postawy wobec przemocy

Na żółto
zaznaczono
300 słów

Przykładowa realizacja tematu:

Przemoc może mieć bardzo różne oblicza. W jej wyniku naruszone mogą być prawa jednostek ludzkich, jak i całych grup społecznych, a nawet narodów, jeśli będziemy rozpatrywać przemoc w kategoriach ataku zbrojnego, zaboru czy okupacji. Z przemocą wobec narodów mieliśmy do czynienia w okresie II wojny światowej czy w czasie zaborów, gdy państwa zaborcze dążyły m.in. do germanizacji i rusyfikacji ludności polskiej. Jednostka wobec prześladowań może przyjąć skrajne postawy – opór, jeżeli jest odpowiednio silna, lub podporządkowanie – jeśli brakuje siły lub innych czynników, które pozwoliłyby walczyć z przemocą.

W historii Polski symbolem przemocy są rządy państw zaborczych. Powstająca w okresie niewoli, ale też i po odzyskaniu niepodległości literatura ukazywała, jak polskie społeczeństwo stawiało opór zaborcom. Zwykle była to próba podjęcia walki zbrojnej, często skazana na niepowodzenie ze względu na przewagę przeciwnika. Aluzje dotyczące powstania styczniowego przeciwko zaborcy rosyjskiemu znajdujemy w *Lalce* Bolesława Prusa. Wokulski dla udziału w walce zbrojnej poświęcił swoją edukację. Przyłączył się do powstania, ponieważ tego w XIX w. oczekiwano od patrioty. Zryw zakończył się klęską, a jego uczestników spotkały surowe konsekwencje – Wokulski został zesłany na Sybir. Stawianie oporu wobec wrogów ojczyzny było przejawem najwyższego patriotyzmu. Już Ignacy Krasicki w napisanym w 1774 r. *Hymnie do miłości ojczyzny* wskazywał, że dla ojczyzny „nie żał umierać” albo też zyskiwać „chwalebne blizny”. Ta myśl przyświecała Polakom także po odzyskaniu niepodległości. W *Przedwiośniu* Stefan Żeromski ukazał zagrożenie młodego państwa przemocą ze strony Rosji bolszewickiej. Gdy w 1920 r. Armia Czerwona przekroczyła granice Polski, stawiono opór. Młodzi ludzie zgłaszali się do wojska. Za nimi poszedł też Cezary Baryka, choć nie do końca rozumiał swoją decyzję. Przytoczone przykłady pokazują, że wobec przemocy wiążącej się z uciskiem ze strony państw obcych należy stawić zbrojny opór.

Zdarza się jednak, że ofiara przemocy nie jest w stanie przeciwstawić się swojemu ciemnieliwemu, gdyż brakuje jej do tego niezbędnej siły, odwagi lub zdecydowanych argumentów. Wówczas dochodzi do poddania się przemocy – zwłaszcza gdy ma ona charakter psychiczny. Taką sytuację obserwujemy w *Skąpcu* Moliere. Choć córka Harpagona, Eliza, jest zakochana w Walerym, nie może o tym powiedzieć ojcu. W scenie, w której Harpagon informuje córkę, że zostanie wydana za mąż za Anzelma, Eliza nie znajduje wystarczająco odważnych słów, by przeciwstawić się rodzicowi. Harpagon przedrzeźnia wypowiedzi córki, onieśmiela ją i wprowadza w zakłopotanie. O niemożliwości przeciwstawienia się przemocy pisze także Adam Mickiewicz w III części *Dziadów*. Cichowski, którego historia została opowiedziana w scenie VII, nie miał szans na walkę z oprawcami. Mówiono, że dręczony był brakiem snu i picia. Mężczyzna wyszedł z więzienia w opłakanym stanie psychicznym. Oba przykłady pokazują, że przemoc może osiągnąć tak wysoki poziom, że jednostki – szczególnie słabsze psychicznie – poddają się jej.

Literatura porusza ważny problem obecności przemocy w życiu człowieka. Ukazuje, że jednostki silniejsze i zdeterminowane, kierujące się np. dobrem narodu, są w stanie przeciwstawić się złu nawet kosztem własnej wolności. Z drugiej strony widzimy, że jednostki słabsze, poddawane często przemocy psychicznej, ulegają wpływom silniejszych.

Temat 2.

Różne oblicza relacji między rodzicami a dziećmi

Przykładowa realizacja tematu:

Relacje rodzinne, a w tym przede wszystkim stosunki między rodzicami a dziećmi, to jeden z najczęstszych tematów poruszanych w tekstach literackich. Zadaniem literatury jest ukazywanie różnorodności i złożoności związków międzyludzkich, dlatego też przedstawiane w tekstach postawy rodziców wobec dzieci i dzieci wobec rodziców są tak rozmaite. Celem niniejszej pracy jest ukazanie sytuacji rodzica po stracie dziecka, z którym wiązało go silne uczucie miłości, z drugiej natomiast strony – udowodnienie, że relacje rodzice – dzieci mogą być też bardzo zaburzone.

Dziecko i rodzica wiązać może uczucie miłości o ogromnej sile, które trwa wciąż po śmierci jednej ze stron tej relacji. Najboleśniejszą sytuacją jest moment, gdy dziecko umiera jako pierwsze, a rodzic musi się z tym pogodzić. Wówczas rozpamiętuje swoją stratę, początkowo nie umie jej w żaden sposób zaakceptować. Taką sytuację obserwujemy w *Trenach* Jana Kochanowskiego. W *Trenie IX* zboleły ojciec czyni wyrzuty upersonifikowanej mądrości, którą zdobywał przez całe życie, a która miała go uchronić przed bólem i frasunkiem. W chwili śmierci dziecka mądrość zawiodła. W *Trenie X* udręczony ojciec poszukuje swej córki w zaświatach, zastanawiając się, gdzie znajduje się dziewczynka. Nie mogąc znieść rozłąki, podmiot liryczny prosi, by dziecko zjawilo się przed nim – w jakiegokolwiek postaci. *Treny* są zapisem uczuć osamotnionego ojca, któremu nie pozostało nic poza wspomnianiem swego dziecka i opłakiwaniem straty. Podobny motyw możemy znaleźć w literaturze średniowiecza – w *Lamencie świętokrzyskim*. Utwór ten ukazuje żal Matki Bożej po śmierci Chrystusa. Jeśli jednak uważnie przyjrzymy się tekstowi, okazuje się, że przede wszystkim obrazuje on cierpienie „zwyczajnej” matki po stracie syna. Wypowiedzi kobiety ukazują jej ogromną miłość – ona pragnie synowi pomóc, wesprzeć jego głowę, dać pić, obetrzeć płynącą krew. Oba przywołane przykłady są dowodem siły miłości między rodzicem a dzieckiem, która nie gaśnie wraz ze stratą potomka.

Literatura ukazuje również, że relacje między rodzicami a dziećmi mogą być skrajnie zaburzone, co może mieć różnorodne przyczyny. Jedną z najczęściej przywoływanych jest różnica pokoleniowa, a co za tym idzie – różnica światopoglądów, oczekiwań, celów. Sytuacja staje się jeszcze bardziej skomplikowana, gdy jedna ze stron tej relacji odznacza się niezwykle trudnym charakterem. Przykład takiej relacji widzimy w *Skąpcu* Moliera. Chorobliwie skąpy Harpagon jest zupełnie obojętny wobec swoich dzieci – Elizy i Kleanta. Ograniczając dostęp do środków finansowych, stosując przemoc psychiczną i krytykując swoje dzieci, próbuje łożyć im życie, aranżując ich małżeństwa. Eliza jest zbyt słaba, by jednoznacznie przeciwstawić się ojcu. Kleant musi uciec się do intrygi – ukrycia szkatułki – by cokolwiek na nim wymóc. Z równie zaburzonymi relacjami między rodzicami a dzieckiem spotykamy się w *Tangu* Sławomira Mrożka.

W rodzinie Artura doszło do zupełnego odwrócenia ról – Artur jest najbardziej stateczny, zaś jego rodzice, a także babka i wuj, zachowują się jak zbuntowani nastolatkwie. Syn chce żyć w konserwatywnym systemie wartości, jego rodzice zaś – Stomil i Eleonora – pozostają wierni przekonaniom ze swojej młodości, gdy odrzucali normy i konwenanse społeczne. Pokolenia w odwróconym porządku rzeczy nie są w stanie się porozumieć. Przywołane tu teksty pokazują, jak trudne mogą być relacje między rodzicami a dziećmi, gdy brakuje nici porozumienia.

W literaturze, jak w lustrze, odbijają się ludzkie relacje. Rodziców i dzieci wiąże najczęściej bardzo silne uczucie miłości, łączące się z troską i odpowiedzialnością. Zdarzają się jednak sytuacje rodzinne bardzo trudne, wynikające z braku wzajemnego zrozumienia, trudnych charakterów lub odmiennego spojrzenia na życie i wartości. Miłość rodzicielska nie może iść w parze z egoizmem czy obojętnością na los własnego dziecka. Z niej dziecko czerpie poczucie bezpieczeństwa, a także samo uczy się kochać i szanować innych.